

Sběratelské zprávy HK

č. 142

(jaro 2016)

TENTO VÝTISK SBĚRATELSKÝCH ZPRÁV HK JE BEZPLATNĚ A NEDĚLNĚ PŘÍLOHOU AUKČNÍHO KATALOGU Č. 137 ČNS, Pobočky v Hradci Králové.

Obsah:

1. *Jiří Šretr*: Poznávací a vzdělávací zájezd do Slezska a na sever Moravy
2. *Milan Borůvka*: Varianty medaile na 500 let od založení Karlo-Ferdinandovy univerzity
3. *Zdeněk Nechanický*: 125. výročí numismatické výstavy na Jubilejní zemské výstavě v Praze 1891
4. *Vojtěch Brádle*: Numismatické památky z Bílé věže II. (ražby medailového charakteru)
5. *Emil Novák*: Nепublikované sokolské účelové známky
6. *Zdeněk Nechanický*: Numismatik Karel Chaura (4.11.1869 - 5.5.1945)
7. *Martin Foukal*: Kronika pobočky ČNS v Hradci Králové - rok 2015
8. *Výbor královéhradecké pobočky*: Plán činnosti na rok 2016 Plán činnosti na rok 2016

Příloha: *Martin Foukal*: Pamětní ražby a tisky ČNS, pobočky v Hradci Králové

Jiří Šretr

Poznávací a vzdělávací zájezd do Slezska a na sever Moravy

Stalo se již tradicí, že naše pobočka pořádá každý rok v září zájezdy spojené s exkurzemi do míst, kde se dříve razily mince nebo alespoň se těžilo stříbro či zlato. Také návštěvy zámků, hradů a muzeí patří do programu těchto zájezdů.

Tentokrát jsme odjžděli z Hradce Králové 24.9. ráno v 8 hodin v počtu 37 účastníků. Jeli jsme přes Náchod a Kladsko do Zlotého Stoku (dříve Rychleby). Tam jsme si prohlédli doły na zlato, které používali k ražbě svých dukátů například Rožmberkové. Měli jsme k dispozici velice sympatickou a vtipnou českou průvodkyni. Musím zdůraznit, že i všude jinde, kde jsme byli, jsme se setkali rovněž s výbornými a dokonale informovanými průvodci a průvodkyněmi.

Další zastávkou byl Javorník, kde jsme navštívili bývalou letní rezidenci Vratislavských biskupů - zámek Jánský Vrch. Potom jsme se přes polskou Nysu a slezský Krnov dopravili do místa našeho ubytování v Hradci nad Moravicí. Ubytování bylo ke vši spokojenosti na 2 a 3 lůžkových pokojích v hotelu Sonáta.

Druhý den jsme hned ráno navštívili místní klasicistní zámek, který patřival rodu Lichnovských, s velice bohatými interiéry. Pobývali zde vynikající osobnosti politického a hlavně kulturního života, jako např. Ludwig van Beethoven, Ferenc Liszt, Niccolò Paganini. Po prohlídce rozsáhlého parku a novogotického tzv. Červeného hrádku jsme odjeli do Opavy. Tam po procházce městem s průvodkyní jsme si prohlédli expozici dějin Slezska ve Slezském muzeu. Ještě ten den jsme si také prošli arboretum Nový Dvůr u Štěbořic.

Následující den ráno za zhoršeného počasí jsme navštívili nedaleký zámek Raduň, nedávno opravený a vyplněný původním mobiliářem, bývalé sídlo knížecí rodiny Blücherů z Wahlstattu. Ještě dopoledne jsme bohužel za stálého deště odjeli do Ostravy, kde jsme nejprve absolvovali velice zajímavou exkurzi v dole Michal, který byl prohlášen národní technickou památkou. Průvodce, sám bývalý horník a později dispečer v tomto dole s mnohaletými zkušenostmi, nám podal vyčerpávající a přesvědčivý výklad o fungování dolu, o práci v něm včetně všech nebezpečí, která číhala na horníky. Procházka městem byla ještě zpestřena výstupem na rozhlednu na radniční věž Ostravské radnice.

Poslední den 27. září v neděli jsme odjeli do Olomouce. Tam jsme navštívili Katedrálu sv. Václava. Absolvovali jsme prohlídku arcibiskupského paláce s jeho historickými sály, kde roku 1848 nastoupil na trůn mladý František Josef I. Po obědě následovala prohlídka arcidiecézního muzea, kde kromě bohaté obrazárny jsou k vidění i vzácné medaile a mince olomouckých biskupů. Pak už následoval jen odjezd domů, kam jsme dorazili krátce po páté hodině.

Po celou dobu nás během jízdy informoval o programu a zajímavostech okolo nás autor scénáře a organizátor této akce pan Petr Bárta, kterému tímto vyslovuji dík a uznání.

Milan Borůvka

Variety medaile na 500 let od založení Karlo-Ferdinandovy univerzity

Měděná medaile s novogotickým pomníkem Karla IV. od drážďanského sochaře Arnošta Hähnela, který je umístěn na Křížovnickém náměstí v Praze, a pětiřádkovým nápisem ve vavřínovém věnci, se vyskytuje mezi sběrateli poměrně často. Tuto medaili v roce 1848 navrhl a vyryl pražský rodák Václav Jan Seidan u příležitosti 500. výročí založení Karlovy univerzity.

V základní literatuře, která popisuje dílo Václava Seidana, v Marešově soupisu vydaném v Numismatickém časopise roč. 1934, je uvedena tato medaile pod číslem 7. Dle Mareše byla ražená ve stříbře a v bronzě se signaturou autora W. SEIDAN F. vlevo od obrazu pomníku na rubu medaile. V poznámkách k této medaili je zmínka o různých provedeních této medaile, které jsou na rektorském řetěze Karlovy univerzity.

V roce 1954 v Numismatických listech uvádí Dr. Taul ve svém článku existenci jednoho kusu bronzového odrazku bez signatury autora s poznámkou, že se snad jedná o zkoušku. Medaile bez signatury se vyskytují poměrně často. S největší pravděpodobností však jde o signované ražby s ucpanou signaturou v razidle, než o větší výskyt medailí bez signatury uváděné Taulem. Tomu nasvědčuje, že ve své sbírce mám medaili, na které je část signatury vyplněna materiálem a sloupky v dolní části pomníku také jeví značné nedoražení, ucpání nebo poškození razidla. Seidan zpravidla značil signaturou již definitivní razidla pro zhotovení medailí.

Dalším dílem popisujícím výše zmíněnou medaili je dílo od Otty Herbera: Insignie, medaile a taláry Karlovy University. V tomto díle jsou uvedeny dvě zlaté (některé prameny uvádějí stříbrné pozlacené) medaile s odlišným provedením aversu. Ve vavřínovém věnci je nápis RECTOR

MAGNIFICVS a na druhé medaili RECTORI MAGNIFICIO. Medaile byly součástí řetězu rektora univerzity. Jeden kus byl přetaven a materiál byl použitý na výrobu jiné medaile Karlovy univerzity, ale již není uvedeno na kterou. Druhý kus se ztratil na konci druhé světové války v roce 1945.

V současné době se mi podařilo podchytit zajímavou a poměrně výraznou variantu v obraze této medaile, která není zmíněna ani v jednom z výše uvedených pramenů. V aversu medaile uváděné v Marešově soupisu je v pravé ratolesti, z pohledu pozorovatele, sedm bobulí. Levá smyčka stuhy, která váže obě ratolesti, je kulatá a uspořádání lístků v ratolestech jiné od následující varianty. Oproti tomu v neuvedené variantě jsou pouze tři bobule, kulatá levá smyčka stuhy a odlišné uspořádání lístků v obou ratolestech. Na reversu je hlavním poznávacím mezi publikovanou Marešovou medailí a nepublikovanou ražbou pomlčka mezi slovy CAROLO a FERDINANDEA.

typ	avers	revers	signatura na rubu	kov	pozn.	citace
A	RECTOR MAGNIFICVS	Opis: VNIVERSITAS CAROLO FERDINANDEA	W. SEIDAN F	Au	Medaile byla odcizena Němci v roce 1945	Otto Herber: Insignie, medaile, taláry University Karlovy, str. 75
B	RECTORI MAGNIFICIO	Opis: VNIVERSITAS CAROLO FERDINANDEA	W. SEIDAN F	Au	Medaile se nedochovala	Otto Herber: Insignie, medaile, taláry University Karlovy, str. 76
C	EXACTIS CENTVM AB ORIGINE LVSTRIS MDCCCXLVIII	Opis: VNIVERSITAS CAROLO FERDINANDEA	W. SEIDAN F	Ag		NČČs, roč. 1934, Mareš 7
D	EXACTIS CENTVM AB ORIGINE LVSTRIS MDCCCXLVIII	Opis: VNIVERSITAS CAROLO FERDINANDEA	W. SEIDAN F	bronz		NČČs, roč. 1934, Mareš 7
E	EXACTIS CENTVM AB ORIGINE LVSTRIS MDCCCXLVIII	Opis: VNIVERSITAS CAROLO FERDINANDEA	W. SEIDAN F	bronz postř.	Zřejmě pozdější postřibění	Nebyla publikována soukromá sbírka

¹ Pomník Karla VI. měl být odhalen u příležitosti 500. výročí založení Univerzity Karlovy v roce 1848. Avšak díky revolučním nepokojům v roce 1848 byl odhalen až v roce 1851.

F	EXACTIS CENTVM AB ORIGINE LVSTRIS MDCCCXLVIII	Opis: VNIVERSITAS CAROLO FERDINANDEA	bez signatury	bronz	Zkouška nehotového razidla bez signatury autora	NL; Taul 1954
G	EXACTIS CENTVM AB ORIGINE LVSTRIS MDCCCXLVIII	Opis: VNIVERSITAS CAROLO - FERDINANDEA	W. SEIDAN F	bronz	Odchylka v kresbě ratolestí a stuhy, která je svazuje na aversu. pomlčka mezi	Nebyla publikována soukromá sbírka

Nepublikovanou ražbou je také bronzová postříbřená medaile se signaturou autora, kde není možné jednoznačně rozhodnout, zda jde o postříbření původní nebo postříbření provedené později po ražbě medaile. Tato medaile je mi známa pouze v provedení, které je uvedeno v Marešově soupise díla medailéra Václava Seidana (tedy bez pomlčky mezi slovy CAROLO a FERDINANDEA).

Citace:

HERBER, Otto: Insignie, medaile, taláry University Karlovy, Praha 1987

MAREŠ, Josef: Dílo medailéra Václava Seidana, In Numismatický časopis Československý, roč. 1934.

TAUL, Václav: Doplněk k Marešovu soupisu Seidanových medailí, In Numismatické Listy 1954.

Zdeněk Nechanický

125. výročí numismatické výstavy na Jubilejní zemské výstavě v Praze 1891

Hospodářský, kulturní a společenský vývoj v českých zemích vyvrcholil v roce 1891 uspořádáním Jubilejní zemské výstavy v Praze. Zároveň to byla oslava jubilea první průmyslové výstavy v Čechách konané v Praze v roce 1791. Vzhledem k bojkotu výstavy německými podnikateli v Čechách stala se přehlídkou rozvoje a vyspělosti výhradně českého průmyslu a české podnikavosti.

V rámci výstavy byla uskutečněna dodnes nepřekonaná numismatická výstava. O rozsahu výstavy svědčí současně vydaný katalog Eduarda Fialy se 110 stranami. Bohužel to je velmi vzácná publikace, kterou nemá ani ČNS ve své ústřední knihovně v Praze. Čerpám pouze z několika dobových článků, především z příspěvků zakladatele Západočeského muzea Ladislava Lábka (1882-1970). Vystavený numismatický materiál vesměs pocházel ze soukromých sbírek, především Eduarda

Fialy, Štěpána Bergera, Emanuela Mikše a Františka Rudolfa Chaury. Několik výjimečných vzácností zapůjčili i čeští šlechtici, především Ervín hrabě Nostitz a Eduard princ Windischgrätz.

Výstava byla tematicky rozdělena do jednadvaceti skupin. V prvních sedmnácti byly vystaveny vládní mince. Další čtyři byly věnovány početným grošům mincmistrů a mincovních úředníků.

V samostatných skupinách pak byly vystaveny medaile a výstavu uzavírala bohatá kolekce razicích strojů a razicích pomůcek výhradně z českých mincoven. Mezi vystavenými mincemi a medailemi byly neuvěřitelné vzácnosti, o kterých jsem přesvědčen, že sběratelé posledních dvou generací je nikdy neviděli. Mnohé nemá ani Národní muzeum v Praze, protože dědici řadu unikátů prodali na zahraničních aukcích. Ladislav Lábek se ve svých pamětech zmiňuje o denáru královny Emmy, pražském groši Ladislava Pohrobka ze sbírky Rudolfa Mikše, o českých císařských dvou a třítolarových násobcích předbělohorské doby a o tolarovém útesu Maxmiliána. Z doby Matyáše byl vystaven dvou a třítolar, dvoudolarový útes a dvoutolar tří císařů. V rozsáhlé kolekci mincí Fridricha Falckého dominoval pěti a desetidukát 1620. Ferdinand III. byl zastoupen 10, 5 s 2 dukáty a tří a dvoutolary. Nejrozsáhlejší čtrnáctá skupina obsahovala mince Leopolda I. s mnoha honosnými dukátovými a tolarovými násobky. Šlikové byly na výstavě reprezentováni celou řadou deseti, pěti, tří a dvoudukáty a tří a dvoutolarem 1520. Další samostatná expozice byla věnována českému medailérství. Na prvním místě je to nádherná zlatá medaile ke korunovaci Fridricha Falckého, ražená pouze ve 100 kusech pražských městy, z nichž se zachovala pouze jediná, nyní ve sbírkách Městského muzea v Praze. Následovaly honosné zlaté medaile Husovy, Rudolfa II., Viléma Rožmberka, hraběte Šporka a řada stříbrných a pozlacených z dílny Antonia Abondia.

Výstava silně zapůsobila na vlastenecky cítící návštěvníky, okouzlené starými mincemi českých knížat a králů, dokumentující naši velkou minulost. V následujících letech stoupal v naší veřejnosti zájem o staré mince, což ovlivnilo F. R. Chauru a jeho syna ve snaze založit pro rozrůstající počet sběratelů numismatický kroužek a později numismatickou společnost. První světová válka tyto snahy oddálila a tak naše společnost, Numismatická společnost Československá, byla založena až v roce 1919. Další vývoj naší numismatiky je podrobně popsán v Ilustrované encyklopedii české, moravské a slezské numismatiky Zdeňka Petráne a Pavla Radoměrského na str. 152-154.

Vojtěch Brádle

Numismatické památky z Bílé věže II. (ražby medailového charakteru)

Kromě mincí a papírových platidel, které byly představeny v prvním příspěvku věnovanému předmětům numismatické povahy z Bílé věže (Brádle 2015, 8-14), obsahovala její makovice nejružnější ražby medailového charakteru. Ty sem byly vloženy v roce 1839 a jsou uvedeny na tehdy pořízeném seznamu s datem 13. listopadu.

Jich první ucelenější skupinu představují korunovační ražby. Nejvíce z nich je spjato s pražskou korunovaci Ferdinanda V. (1835-1848) českým králem 7. září 1836, resp. jeho manželky Marie Anny českou královnou 12. září 1836. Samotnou korunovaci nového panovníka dokládá dvojice zlatých penězů, pět totožných stříbrných penězů a jedna medaile z obecného kovu. Ty doplňuje jedna medaile královského páru a jedna s portrétem královny Marie Anny. Ferdinanda V. tu ovšem reprezentuje ještě dvojice stříbrných penězů připomínajících jeho uherskou korunovaci v roce 1830.

Z ostatních panovníků tu jsou svými ražbami doloženi František I. Lotrinský (1745-1765) - stříbrný peněz ke korunovaci římským císařem 1745, Leopold II. (1790-1792) - stříbrný peněz ke korunovaci českým králem 1791, František II. (I.) (1792-1835) - stříbrný peněz k vyhlášení císařství 1804 a stříbrná medaile k holdování v Benátkách 1815 a Marie Terezie, manželka Františka II. (I.) - stříbrný peněz ke korunovaci českou královnou 1792.

Menší soubor čtyř medailí představují intronizační ražby církevních hodnostářů. Vedle pražských arcibiskupů Aloise Josefa Krakovského z Kolovrat (1831-1833) a Aloise Josefa ze Schrenku

a Notzingu (1838-1849) tu je svou medailí zastoupen rovněž olomoucký arcibiskup Rudolf Jan, arcivévoda rakouský (1819-1831).

Další čtveřice medailí, z nichž tři jsou spjaty se 100. výročí svatořečení (1829), připomíná osobu sv. Jana Nepomuckého. Znovu čtyři medaile jsou věnovány dějům kolem napoleonských válek, bitvě u Lipska (1813) nebo vítězství spojenců nad Napoleonem. Ostatní medaile již představují ražby odkazující na různé události, např. na 15. sjezd německých přírodopvců a lékařů v Praze (1837), návštěvu papeže Pia VI. (1775-1799) ve Vídni (1782) nebo objevení léčebného pramene v Teplících. Svě zastoupení tu má i samotný Hradec Králové, neboť v makovici byla uložena stříbrná medaile zdejší Ostromětlecké společnosti určená pro nejlepšího střelce.

Výčet ražeb z Bílé věže uzavírá dvojice vojenských vyznamenání, a to stříbrná záslužná medaile císaře Leopolda II. pro Nizozemí a armádní kříž z let 1813-1814.

Medaile a příbuzný materiál vložený v roce 1839

1. **František I. Lotrinský** (1745-1765), peníz ke korunovací římským císařem 1745, stříbro, Lit.: *Novák 1995*, 83, č. XIV/D/19.b.
2. **Leopold II.** (1790-1792), peníz ke korunovací českým králem 1791, stříbro, Lit.: *Novák 1997*, 41-42, č. XVI/Q/4.b.
3. **František II. (I.)** (1792-1835), peníz k vyhlášení Rakouska císařstvím 1804, stříbro, Lit.: *Novák 1997*, 83-84, č. XVIII/O/2.b.
4. **František II. (I.)** (1792-1835), medaile k holdování v Benátkách 1815, L. Manfredini, stříbro, Lit.: *Novák 1997*, 85-86, č. XVII/Q/2.b.
5. **Marie Terezie**, manželka Františka II. (I.), peníz ke korunovací českou královnou 1792, stříbro, Lit.: *Novák 1997*, 92, č. XVII/T/2.b.
- 6.-7. **Ferdinand V.** (1835-1848), peníz ke korunovací uherským králem 1830, F. Zeichner a I. Rösner, stříbro, Lit.: *Novák 1997*, 109-110, č. XVIII/A/3.b.
- 8.-9. **Ferdinand V.** (1835-1848), peníz ke korunovací českým králem 1836, J. D. Böhm a J. Weiss, zlato, Lit.: *Novák 1997*, 118, č. XVIII/D/4.a.
- 10.-14. **Ferdinand V.** (1835-1848), peníz ke korunovací českým králem 1836, J. D. Böhm a J. Weiss, stříbro, Lit.: *Novák 1997*, 118, č. XVIII/D/4.b.
15. **Ferdinand V.** (1835-1848), medaile ke korunovací českým králem 1836, J. D. Böhm, měď, Lit.: *Novák 1997*, 115-116, č. XVIII/D/1.c.
16. **Ferdinand V.** (1835-1848) a **Marie Anna**, manželka Ferdinanda V., medaile ke korunovací českým králem a královnou 1836, G. B. Loos a A. L. Held, pozlacená, Lit.: *Novák 1997*, 132, č. XVIII/I/1.?
17. **Marie Anna**, manželka Ferdinanda V., medaile ke korunovací českou královnou 1836, J. D. Böhm, měď, Lit.: *Novák 1997*, 130-131, č. XVIII/H/1.c.
18. **Alois Josef Krakovský z Kolovrat** (1831-1833), arcibiskup pražský, intronizační medaile 1831, F. Lang a J. Lerch, stříbro, Lit.: *Lukas 2009*, 64, č. 164.
19. **Alois Josef Krakovský z Kolovrat** (1831-1833), arcibiskup pražský, intronizační medaile 1831, F. Lang a J. Lerch, bronz, Lit.: *Lukas 2009*, 64, č. 164.
20. **Alois Josef ze Schrenku a Notzingu** (1838-1849), arcibiskup pražský, intronizační medaile 1838, J. Lerch, bronz, Lit.: *Lukas 2009*, 37, č. 85.
21. **Rudolf Jan** (1819-1831), arcibiskup olomoucký, malá intronizační medaile 1819, J. Klieber a J. Harnisch, stříbro, Lit.: *Suchomel - Videman 1997*, 317.
22. Medaile na sv. Jana Nepomuckého b. l., F. Stuckhart, železo, původní pouzdro, Lit.: *Lukas 2009*, 30, č. 65.
23. Medaile k 100. výročí svatořečení Jana Nepomuckého 1829, pozlacená, Lit.: *Lukas 2009*, 48, jako č. 120.

24. Medaile k 100. výročí svatořečení Jana Nepomuckého 1829, J. N. Lang, železo, Lit.: *Lukas 2009*, 48, č. 119.
25. Medaile k 100. výročí svatořečení Jana Nepomuckého 1829, F. Putinati, měď, Lit.: *Lukas 2009*, 47, jako č. 116.
26. Medaile k vítězství spojenců nad Napoleonem a obsazení Paříže 1814, J. Lerch, železo, Lit.: *Lukas 2009*, 33, č. 75.
27. Medaile k obsazení Paříže 1814, Ch. C. Pfeuffer, cín, Lit.: *Haimann 2006*, 349.
28. Medaile k bitvě u Lipska 1813, J. T. Stettner, postříbřená, Lit.: *Haimann 2006*, 442.
29. Medaile na Vídeňský kongres 1814, cín.
30. Medaile Ostromětlecké společnosti v Hradci Králové 1810, vyznamenání pro nejlepšího střelce, I. Huth, stříbro, stuha, Lit.: *Fiala 1888*, 513, č. 4488.
31. Medaile Carla Trivulzia 1789, A. Guillemard, stříbro, Lit.: *Polívka 1988*, 73, č. 85.
- 32.-33. Medaile Pražské očkovací komise 1803, A. Guillemard, stříbro, Lit.: *Polívka 1988*, 82, č. 135; *Lukas 2009*, 11, č. 4.
34. Medaile k 15. sjezdu německých přírodopvců a lékařů v Praze 1837, J. Lerch, stříbro, Lit.: *Lukas 2009*, 37, č. 84.
35. Medaile k návštěvě papeže Pia VI. (1775-1799) ve Vídni 1782, J. L. Oexlein, cín.
36. Medaile na objevení léčebného pramene v Teplících, C. Höfer, cín, původní pouzdro, Lit.: *Fiala 1888*, 606, č. 5220.
37. Medaile na hladomor 1816-1817, pozlacená.
38. Medaile „DREI SCHÖNE DINGE - DREI GUTE REGELN“ b. l., stříbro.
39. Stříbrná vojenská záslužná medaile císaře Leopolda II. pro Nizozemí, Lit.: *Koláčný 2006*, 184, č. 3.2.13b.
40. Armádní kříž z let 1813-1814, bronz, stuha, Lit.: *Koláčný 2006*, 211-212, č. 3.2.27.

Literatura:

Brádle, V. 2015: Numismatické památky z Bílé věže I. (mince a papírová platidla). Sběratelské zprávy 141, 8-14.

Emil Novák

Nepublikované sokolské účelové známky

Než přejdu k vlastnímu představení v rámci ČNS prozatím nejnovějšího přehledu dosud nepublikovaných sokolských účelových známek, rád bych na úvod připomněl několik základních informací, které dozajista čtenáři usnadní vstup do dané problematiky.

Při studiu dochovaných sokolských památek se běžně setkáváme i se širokou paletou numismatického materiálu. Samozřejmě k nejznámějším patří předměty řazené mezi tzv. drobnou plastiku, jako jsou medaile, medailony, plakety či odznaky. Zcela zvláštní postavení v této rozsáhlé galerii sokolských numismatických památek zaujímají účelové známky vydávané a používané na různých úrovních organizační struktury sokolské organizace (obec, župa, okrsek, jednoty). Před třemi roky, v roce 2012, vydalo Polabské muzeum v Poděbradech publikaci, která se speciálně zabývá dosud málo prostudovanou oblastí numismatických památek spojených se sokolským hnutím – sokolskými účelovými známkami.

Se známkami, většinou kovovými, ale i z jiných materiálů, se podobně jako s mincemi setkáváme v dějinách lidstva již od starověku. Napříč historickými epochami, počínaje antikou, se tak přes středověké známky charakteristické pro feudální společnost dostáváme až k novověkým moderním známkám. Moderní známky, pro které se u nás vžil označení účelové, vznikly někdy ve druhé polovině 19. století a některé jejich druhy se užívají dodnes. Vznik a rozšíření účelových

známek bezpochyby souvisí s rozmachem spolkového života v poslední čtvrtině 19. století, který našel podporu i v tehdejších legislativních normách. Dne 15. listopadu roku 1867 byl vydán zákon č. 134/1867 ř. z. O právu společným. Krátce na to vyšel základní zákon státní č. 142/1867 ř. z. o obecných právech občanů státních v královstvích a zemích v radě říšské zastoupených – tzv. Prosinčová ústava ze dne 21. prosince 1867, kde se v článku 12 deklaruje: „*Rakouští občané státní mají právo se shromažďovati a spolky činiti. Jak se těchto práv má užívat, ustanovuje se zvláštními zákony.*“ Je známé, že nejstarší obecní spolky, sbory městských ostrostřelců, spolky vojenských veteránů, hasičů či sokolů, vznikaly již dávno před vydáním zmíněných zákonů. Mohutná vlna, vyvolaná vydáním zákona o právu společným a Prosinčová ústava, však přinesla vznik bezpočtu dalších spolků studentských, čtenářských, vzdělávacích, školských, divadelních i pěveckých. Byly zakládány sportovní jednoty sokolů a německých turnerů, hasičské sbory a nejrůznější vzájemně podpůrné profesní spolky. Naši přední odborníci, zabývající se problematikou účelových známek v našich zemích, odhadují, že od poloviny 19. století bylo na území Čech, Moravy a Slezska vydáno neuvěřitelných cca 200.000 druhů účelových známek a z toho jen necelá 2% jsou popsána v literatuře. Za jednu z hlavních příčin jejich značného rozšíření je považováno to, že především zjednodušovaly směnu vyloučením hotových peněz. Jako další příčina se uvádí postupné snižování jejich výrobních nákladů. Pro podstatnou část účelových známek je typické, že většinou nesou označení nominální (směnné) hodnoty, a že svým způsobem zastupovaly peníze, které svým vzhledem i připomínaly. Účelové známky představují velice různorodý numismatický materiál, a tak se pro usnadnění orientace v průběhu let ustálilo jejich členění do dvanácti základních skupin podle účelu, k němuž byly vydávány.

Studium účelových známek, přes značný posun v názorech na tento specifický obor numismatiky a jeho postupné vymeňování se z pout tzv. okrajové numismatiky, přináší s sebou řadu problémů a úskalí. Sokolské účelové známky v tomto směru nejsou výjimkou. Jeden z problémů spočívá v tom, že účelové známky určené většinou jen k úzkému lokálnímu používání jsou namnoze zcela nebo alespoň částečně němé. Některé sokolské účelové známky totiž mají na aversu jen sokolský znak a na reversu číselné označení hodnoty, nejčastěji arabskými číslicemi. Obecně platí, že známky nejsou anonymní pouze tehdy, pokud je známo kdo, kde a kdy známku vydal. Zpravidla však minimálně jeden z těchto základních údajů chybí. Pro pokud možno co nejpřesnější určení tohoto numismatického materiálu musíme tedy hledat pomoc v dalších zdrojích a pramenech - proto se např. zajímáme o výrobce, tedy kým a kde byla známka ražena. Někdy hodně napoví, když je na známkách uvedena přesná hodnota buď v soudobých peněžních nominálech, množství a druhu zboží či služeb, nebo jiný konkrétní účel. Často jsme nuceni přistoupit ke srovnávací metodě a podle fabrikace jednotlivých ražeben a rytců na základě již zcela bezpečně identifikovaných a zařazených exemplářů se pokoušet řadit další. Vzhledem k tomu, že účelové známky byly ve své době samozřejmou součástí každodenního života, nebyla jim nikde věnována zvláštní pozornost. Tím si vysvětlujeme absenci údajů o způsobu užívání známek v písemných pramenech. Ani pro sokolské kronikáře nebylo vydávání a používání známek událostí takového významu, aby ji v kronice zaznamenávali. O tom, kdo a kolik známek pro sokolskou jednotu vyrobil, byly patrně záznamy jen v účetních dokladech a ty jsou dnes po desítkách let pochopitelně v drtivé většině případů skartované.

Tyto všechny okolnosti činí v poslední době z účelových známek hledané předměty sběratelského zájmu (v tomto směru dominují známky na pivo a známky pivovarské), a to i přesto, že se jedná o pouhé jednoduché výrobky z obecných kovů (měď a její slitiny, cín, hliník, zinek, železo), jež po stránce výtvarné bývají někdy nepříliš pečlivě zpracované. Během studia a shromažďování podkladů pro práci o sokolských účelových známkách jsem byl překvapen, jak málo sokolských účelových známek se našlo v oslovených muzeích a v numismatických aukcích (klasických i internetových). Sokolské účelové známky působí poměrně strohým dojmem - většinou nesou jen název jednoty, sokolský znak a označení hodnoty. Důležitou roli při zadávání výroby účelových známek bezesporu hrály pořizovací náklady. Ražebny proto zájemcům dle katalogu nabízely již předem

připravené typy rubních stran známek. Podle přání objednatele pak byla navržena a vypracována lící strana známky.

Podíváme-li se na sokolské účelové známky trochu blíže, zjistíme, že mají několik společných rysů. Zdá se, že používání sokolských účelových známek můžeme obecně spojovat spíše s majetnými a zpravidla většími tělocvičnými jednotami a jejich nemovitým majetkem. Tyto sokolské jednoty zpravidla vlastnily tělocvičnu (někdy i dvě), letní cvičiště nebo provozovatel biograf. Výstavba vlastní tělocvičny (sokolovny) a její uvedení do provozu byla v životě tělocvičné jednoty událost první kategorie nejen z hlediska vynaložených finančních prostředků, ale i z hlediska společenského. Slavnostní otevření sokolovny či venkovního, tzv. letního cvičiště bývalo zpravidla spojeno s veřejným vystoupením, na kterém cvičili zástupci jednot z příslušného okrsku (okrskové cvičení) nebo dokonce z celé župy či kraje (župní či krajský slet). V některých případech byl do místa konání podobné slavnostní akce uspořádán župní výlet. Většina sokolských účelových známek nenese konkrétní označení akce ani datum, ale např. jen název jednoty a hodnotu. Tyto známky se používaly opakovaně při dalších akcích a k jednorázovému užití mohly případně sloužit tištěné poukázky. Zmíněné události byly výbornou příležitostí k další propagaci a šíření sokolských ideálů. Účastnili se jich stovky, ba i tisíce lidí – cvičenců i diváků. Pro usnadnění manipulace při směně, např. zjednodušení a urychlení obsluhy a výdeje občerstvení, popř. pro poskytnutí dalších služeb byly vydávány účelové známky. Při schůzích a slavnostních akcích se konzumovalo pivo, jež bylo částečně hrazeno členům organizace prostřednictvím spolkových známek. Tyto kovové známky, které obdrželi členové jednoty, možná i někteří významní hosté, v množství odpovídajícím jejich společenskému postavení, zásluhám a postavení v jednotě, pak byly jednotou hromadně propláceny. Nabízí se proto možnost rozdělovat sokolské účelové známky do dvou základních skupin:

- známky bez udané hodnoty
- známky s hodnotou, které lze dále roztrždit na:
  - známky s hodnotou 1/2 L ve většině případů určených k odběru půllitru piva
  - známky s hodnotou vyjádřenou arabskou číslicí (1, 2, 5, ...), určené patrně k odběru občerstvení nebo k poskytnutí nějakých služeb.

Toto dělení však musíme chápat jen jako pomocné. Zatím otevřeným tématem jsou sokolské známky bez jakéhokoli označení hodnoty. Musíme mít na paměti, že mnohé známky mohly vykonávat více funkcí a mohly sloužit řadě účelů.

Na závěr je třeba připomenout, že používání účelových známek při sokolských slavnostech a sportovních akcích bylo dozajista rozšířeno ve větším rozsahu, než by se dalo soudit podle množství dochovaného numismatického materiálu. Nabízí se pro to následující vysvětlení a nezbyvá než věřit, že pro ně snad bude v budoucnu nalezena i opora v písemných pramenech. Sokolské organizace při svých akcích s největší pravděpodobností používaly i zcela anonymní známky, např. jen s označením hodnoty bez jakýchkoli dalších údajů. Takových jednoduchých známek bylo v nabídkách tehdejších ražeben velké množství a byly lacinější než známky zhotovené na zakázku. Další možností, která přichází do úvahy, je případné používání různých papírových kupónů, poukázek a dokonce i vstupenek.

Je téměř jisté, že se budou do budoucna objevovat nové a nové podklady pro další doplnění či upřesnění soupisu sokolských účelových známek, a to jak ve formě konkrétních hmotných dokladů, tak i na základě dalšího studia literatury, archivních materiálů ap. Věřím, že se tento článek stane dalším impulsem k porovnávání předložených výsledků s dalšími sbírkovými fondy a jinými prameny. Budu vděčný za všechny informace vedoucí k upřesnění či doplnění uvedeného tématu.

Díky upozornění četných příznivců 1) sokolské drobné plastiky a především sokolských účelových známek se podařilo doplnit soupis známek nejen ze dvou velkých regionů: z Prahy a z oblasti podhůří Krkonoš a Jizerských hor, ale i ze západních Čech. Předkládám tedy sběratelům přehled nově zdokumentovaných sokolských účelových známek podle stavu platného ke dni 31. 1. 2015: 2)

00.
ČOS (Československá obec sokolská)

Praha

04. Známká Tyršova domu

Ražebna: neznámá

- L: Uprostřed lipová ratolest.
Opis: TYRŠŮV DŮM *
R: V celé ploše znak ČOS.

Průměr: 24 mm
a) mosaz 3,90 g
sb. Novák

Pozn.: Zatím se nepodařilo zjistit, k jakému účelu tato známka přesně sloužila. Stejně tak zatím nevíme, která z dosud známých známek Tyršova domu je starší, nebo zda se používaly současně (00.01 s názvem obce Praha a 00.04 bez názvu obce).

18.
SOKOLSKÁ ŽUPA KRKONOŠSKÁ KRYŠTOFA HARANTA
Z POLŽIC A Z BEZDRUŽIC

Horská Kamenice (dnes součást obce Železný Brod)

Tělocvičná jednota byla založena v roce 1896. Vlastnila pouze letní cvičiště. Ke dni 31. 5. 1948 byla jednota zařazena ve III. okrsku Sokolské župy Krkonošské, ale k 1. 1. 2004 již není jednota uvedena v seznamu aktivních jednot zařazených do některé z obnovených sokolských žup. Numismatické památky připomínající tuto jednotu nebyly dosud známé.

01. Známká s hodnotou 1/2 L

Ražebna: Karnet & Kyselý, Praha

- L: V celé ploše čtyřřádkový nápis: (v opisu) TĚLOCVIČNÁ JEDN. / * / „SOKOL“
/ * HORSKÁ * / - * - / (v opisu) KAMENICE
Na obvodu hladký tenký kruh.

R: V celé ploše hodnota 1½L. Na obvodu perlovec ze střídajících se větších a menších kuliček.

Průměr: 22,5 mm
a) mosaz 3,8 g
sb. Resl

Pozn.: Horská Kamenice byla původně vesnice v Krkonošském podhůří, nacházející se asi 3 km na východ od Železného Brodu. Tělocvičná jednota Sokol Horská Kamenice podle dostupných pramenů nevlastnila sokolovnu ani jiné zařízení, ve kterém by se dalo předpokládat používání výše uvedené účelové známky. Podle mého názoru byla účelová známka s největší pravděpodobností pořízena a používána buď v souvislosti s provozem sokolovny v Jirkově (nachází se asi 2,5 km na severovýchod od Železného Brodu), v Hrubé Horce (nachází se na severovýchodě Železného Brodu) popř. přímo v Železném Brodě, které byly Horské Kamenici nejbližší (jen několik kilometrů), nebo při sokolských společenských akcích konaných v některém blízkém pohostinství. Ze žádné ze zmíněných sokolských tělocvičných jednot zatím její vlastní účelovou známku neznáme.

Jesenný u Semil

Jednota byla založena v roce 1904. Vlastnila sokolovnu, letní cvičiště a provozovala biograf. Ke dni 31. 12. 1947 byla jednota zařazena ve II. okrsku Sokolské župy Krkonošské. Po reorganizaci Sokola v roce 2004 je T. J. Sokol Jesenný součástí župy Jizerské v Libereckém kraji.

01. Známká bez označení hodnoty

Ražebna: neznámá

L: Uprostřed nápis: JESEŇÝ

Na obvodu hladký tenký kruh.

R: V celé ploše sokolský znak. Na obvodu hladký tenký kruh.

Průměr: 23 mm

a) mosaz 3,17 g

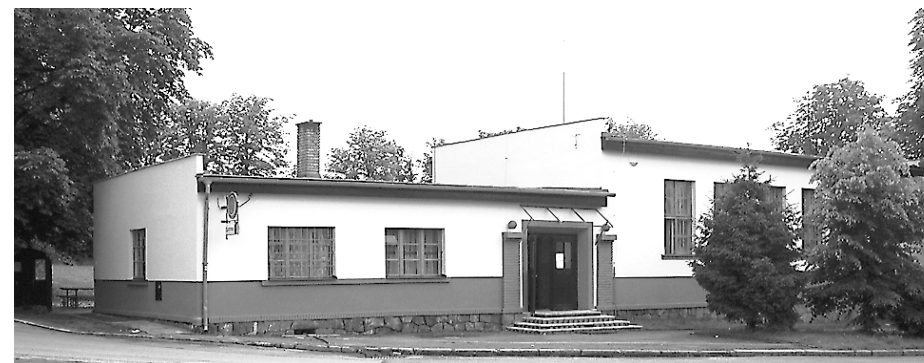
sb. Novák

Pozn.: Účelová známka byla s největší pravděpodobností pořízena a používána v souvislosti s provozem sokolovny. V případě této účelové známky se jedná o zajímavou chyborážbu, protože v názvu sokolské jednoty na lici známky chybí písmeno N. Tuto chybu zaznamenáváme i na některých dobových pohlednicích, na nichž je obec dokonce nazývána Jesený nad Jizerou. V lednu 1919 zakoupila tělocvičná jednota Sokol od majitele panství Alaina Rohana v Sychrově pro stavbu tělocvičny pozemek u chudobince (rozloha 1 ha 23 a) za 1200 Kč. Se stavbou sokolovny se započalo 11. srpna 1920 a slavnostně byla otevřena dne 19. června 1921. Od roku 1925 zde T. J. Sokol provozovala stálý biograf. Sokolské okrskové cvičení se v Jesenném konalo 17. června 1928. V sokolovně se pořádaly tělocvičné akademie a probíhala pravidelná cvičení členů. Dále se zde konaly přednášky, různé společenské akce a plesy, hrálo se divadlo, od roku 1936 i loutkové.

27. SOKOLSKÁ ŽUPA PLZEŇSKÁ

Nezvěstice

Tělocvičná jednota Sokol byla v Nezvěsticích založena v roce 1919. Jednota vlastnila sokolovnu, letní cvičiště a provozovala biograf. V roce 1948 došlo k vynucenému spojení Sokola a DTJ, takže ke dni 31. 5. 1948 již nebyl Sokol Nezvěstice uveden v seznamu sokolských tělocvičných jednot. Jednota Sokol Nezvěstice byla v rámci ČOS obnovena počátkem roku 1991.

02. Známká s hodnotou 1/2 L (1928)

Ražebna: Karnet & Kyselý, Praha

L: Nahoře ozdoba a pod ní nápis: =SOKOL= Pod nápisem je půlkruh rozdělený na třináct kruhových výsečí. Dole při obvodu je název jednoty NEZVĚSTICE Na obvodu hladký tenký kruh.

R: V celé ploše hodnota 1½L. Na obvodu perlovec ze střídajících se větších a menších kuliček.

Průměr: 22,5 mm

a) mosaz 3,07 g

sb. Novák

Pozn.: Lící strana této známky nese název tělocvičné jednoty. Název obce však je na rozdíl od dosud publikované známky (viz. 27.01) ve správném tvaru NEZVĚSTICE. Také ozdoby v ploše jsou zcela jiné. Ani tato známka však není shodná se známkou, kterou ve svém rukopisu zachytil Václav Mužík a tak zatím nadále platí, co bylo k nezvěstickým sokolským známkám uvedeno v publikaci z roku 2012. Rubní strana obou známek, té již publikované i té výše popsané, je zcela shodná. Také tato účelová známka byla s největší pravděpodobností pořízena a používána v souvislosti s provozem sokolovny, ke které patřil i výčep. Je známo, že ve 20. letech 20. století sokolská jednota provozovala loutkové divadlo a ve 30. letech působil v Nezvěsticích sokolský ohotnický soubor.

28.
SOKOLSKÁ ŽUPA PODBĚLOHORSKÁ

Praha - Bubeneč

Tělocvičná jednota Sokol byla v Bubenci založena v roce 1889. Jednota vlastnila sokolovnu, letní cvičiště a provozovala tábořiště. V roce 1938 se v Bubenci uskutečnilo veřejné cvičení II. okrsku Sokolské župy Podbělohorské. Ke dni 31. 12. 1947 byla jednota centrem II. okrsku.

01. Znamka

Ražebna: neznámá

L: Uprostřed písmeno V. Nad písmenem i pod ním drobná ozdoba.

Opis: (nahore) • SOKOLOVNA • (dole) BUBENČI
Na obvodu perlovec.

R: Hodnotová číslice ?? . Na obvodu perlovec. ??

Průměr: 20 mm

a) Al x,xx g
soukromá sbírka

Pozn.: První dvě desetiletí let po založení jednoty bubenečtí Sokolové využívali pro svá cvičení zpočátku sály hostinců a později školní tělocvičnu. Základní kámen dnešní budovy sokolovny byl položen 25. dubna 1911. Během první světové války byly práce na výstavbě sokolovny i vlastní činnost Sokola zastaveny. Budovu sokolovny podle původního projektu architekta J. Mayera se po letech díky podpoře řady nadšenců nakonec podařilo dokončit. Slavnostní otevření sokolovny, které mj. připomíná pamětní odznak (Ve 02.28.30), se konalo 28. října 1927. Účelová známka byla s největší pravděpodobností pořízena a používána až v souvislosti s provozem sokolovny, ke které patřila i restaurace. Lící strana známky byla zveřejněna na www.detektorweb.cz.

Praha III (Malá Strana)

Jednota byla založena v roce 1887. Vlastnila sokolovnu, letní cvičiště a provozovala tábořiště. Ke dni 31. 12. 1947 byla jednota centrem IV. okrsku Sokolské župy Podbělohorské.

01. Jednostranná známka, tzv. „Janošík“ 1921

Ražebna: Karnet & Kyselý, Praha

L: Uprostřed trojvrší s dvouramenným křížem. Pětiřádkový nápis: (nahore do oblouku)
• JANOŠÍK • / 19 – 21 / ŠIBŘINKY / SOKOLA / (dole do oblouku) • PRAHA • III •
Na obvodu perlovec.

R: Hladký.

Průměr: 24 mm

a) mosaz 1,47 g
soukromá sbírka

Pozn.: Popsaná ražba je zajímavým příkladem sokolské účelové známky vydané ke konkrétní společenské události. V případě sokolských šibřinek se jednalo o tradiční masopustní maškarní zábavu. Poprvé uspořádali pražští Sokolové šibřinky již v roce 1865. Jedním z míst, kde se podobné společenské akce sokolských jednot odehrávaly, bývala často vlastní sokolovna. Tělocvičná jednota Praha III má vlastní tělocvičnu od roku 1897. Sokolovna stojí na úpatí Petřina v sousedství dolní stanice lanové dráhy. Pamětní deska s portrétním reliéfem a textem umístěná v tělocvičně připomíná členství T.G.Masaryka v malostranském Sokole.

47.
SOKOLSKÁ ŽUPA TYRŠOVA

Zásmuky

01. Účelová známka s hodnotou 5 (1922-1923)

Pozn.: Znáмка byla dražena 12. října 1986 na aukci pobočky ČNS v Teplicích. Byla zařazena v položce č. 590 spolu s dalšími třemi účelovými známkami.

54.
SOKOLSKÁ ŽUPA NEURČENA

anonymní známky

08. Jednostranná účelová známka z lisovaného plechu z r. 1908

Pozn.: Znáмка byla dražena 9. listopadu 1997 na 61. aukci pobočky ČNS v Teplicích. Byla zařazena jako položka č. 916.

10. Účelová známka s hodnotou 5 - b.l.

L: V celé ploše secesní sokolský znak.

R: V celé ploše hodnotová číslice 5.

Průměr: 21 mm
a) mosaz 2,61 g
sb. Novák

Pozn.: Znáмка je podobná známkám s hodnotou 2 a 6 uvedeným v publikaci „Sokolské účelové známky“ pod čísly 54.04.a a 54.07.a.

Rejstřík sokolských jednot

<i>jednota</i>	<i>župa</i>	<i>současný okres</i>
Horská Kamenice	Krkonošská	Jablonec nad Nisou
Jesenný u Semil	Krkonošská	Semily
Nezvěstice	Plzeňská	Plzeň-město
Praha - Bubeneč	Podbělohorská	součást městských obvodů Praha 6 a Praha 7
Praha III (Malá Strana)	Podbělohorská	součást městských obvodů Praha 1 a Praha 5
Zásmuky	Tyršova	Kolín

Věřím, že se tento článek, úzce spjatý s již vydanou prací o sokolských účelových známkách, stane impulsem pro další doplnění či upřesnění dosud zveřejněného soupisu. Děkuji proto předem všem příznivcům sokolské drobné plastiky a především sokolských účelových známek za upozornění, díky nimž by se podařilo doplnit soupis těchto známek také z dalších sokolských žup (regionů bývalého Československa).

Přehled použité literatury a dalších pramenů

HRUŠKA, Václav: Ještě o tak zvané okrajové numismatice, kovových nouzových peněžích a kovových peněžních známkách. In: *Královéhradecký sborník numismatických prací*. Hradec Králové: Česká numismatická společnost, pobočka Hradec Králové, 1977. s. 51-80.
MUŽÍK, Václav. *Účelové známky z Plzně a okolí*, rukopis z 90. let 20. století
CAJTHAML, Marek. Znáмка z Nezvěstic s chybou. *Numismatická ročenka Cheb 2003*, Cheb : Česká numismatická společnost pobočka Cheb, 2004. s. 13
NOVÁK Emil, KUCHAR Bohumil. *Sokolské účelové známky*. Poděbrady: Polabské muzeum p. o., 2012 (ISBN 978-80-905259-0-0)
VEJSKAL Oldřich E. *Drobná plastika tělocvičných organizací*. Díl druhý "Sokolské odznaky". Praha: Česká společnost přátel drobné plastiky v Praze a Tělocvičná jednota Sokol Michle, 2002 (členský tisk)
Pamětní kniha obce Jesenný z let 1924-1954 s obsáhlým úvodem obsahujícím údaje od nejstarší historie obce až do první světové války. (kronikáři: Filip Vojtíšek 1926-1937, František Hájek 1938-1954)
Sokol Bubeneč. (www.bubenec.eu, www.sokol-bubenec.cz)

Sokolské župy, seznam jednot a poboček sdružených v ČOS koncem listopadu 1937
Seznam sokolských jednot stav k 31. 5. 1948

Poznámky:

- 1 Za příkladnou spolupráci děkuji zejména panu Marku Cajthamlovi, panu Karlu Petrouškovi, panu Jiřímu Reslovi (Norimberk), kolegovi Bohumilu Kuchařovi a řadě dalších kolegů - sběratelů sokolské drobné plastiky.
- 2 Popis, značení a číslování sokolských účelových známek v tomto článku je provedeno tak, aby bylo plně kompatibilní s již publikovaným soupisem z roku 2012.

Zdeněk Nechanický

Numismatik Karel Chaura (4.11.1869 - 5.5.1945)

Již jako malý kluk jsem byl postižen všestrannými sběratelskými zájmy. Můj zájem měl široké zaměření a tak jsem tahal domů staré kachle, nalezené na smetišti, vystřílené nábojnice z vojenského cvičiště a u sousedů vyloučené pohlednice. Známký pro mne měly kouzlo dalek, ale vrcholem mých

sběratelských aktivit byly staré mince. Během každého většího úklidu byly mé poklady, ukryté na nejrůznějších místech, bez milosti vyhozeny, což se někdy neobešlo bez nějakého pohlavku. Tolerovány mně byly pouze poštovní známky a staré mince. Během času jsem opustil i známky a mince se mně staly celoživotním osudem. Jako desetiletý jsem objevil na rohu Václavského náměstí u Národního muzea vystavené mince starožitníka Fišera a za Baťovým průchodem na Jungmannově náměstí starožitnictví pana Prokopa s ruskými mincemi. O něco později jsem na Národní třídě našel zastrčený kráček pana Chaury. Tam jsem také udělal první „obchodní transakci“ a za 3 Kč jsem se stal majitelem lehnického tříkrajcaru z roku 1665. Tehdy pan Chaura v krámku nikoho neměl a tak mně věnoval několik minut s ukázkou několika krásných mincí. Nakonec jsem od něj ještě dostal měděný krajcar Marie Terezie. Podle štědrosti rodičů, zřeknutých se zmrzlin a našetřených korunek jsem v dalších letech často navštěvoval tyto starožitníky, ale nejraději jsem chodil k žoviálnímu panu Chaurovi. Tyto milé vzpomínky byly také důvodem 2. listopadu 2015 mé cesty do Prahy na krásnou přednášku dr. Eduarda Šimka o Karlu Chaurovi.

Rodinný hrob Chaurových na Olšanských hřbitovech v Praze

Úvodem přednášky byla návštěva hrobu Karla Chaury, jeho otce Františka Rudolfa Chaury a dalších členů jejich rodiny na Olšanských hřbitovech. Po vzpomínce a položení květin na hrob obou numismatiků jsme se přesunuli do nové budovy Národního muzea, kde se ujal slova dr. Eduard Šimek. Jeho poutavá a obsažná přednáška detailně seznámila posluchače se životem a o aktivitách těchto významných numismatiků. V našich Sběratelských zprávách chci alespoň v omezeném rozsahu obě tyto osobnosti našim čtenářům přiblížit.

Musím začít Karlovým otcem Františkem Rudolfem Chaourou (1842-1910), který byl původním povoláním klempíř. Od mládí sbíral mince a tato jeho velká záliba jej postupně vedla ke změně profese. Založil obchod se starožitnostmi a mincemi a postupně se stal uznávaným odborníkem. Aktivně spolupracoval s významnými členy tehdejšího spolku Verein für Numismatik, především s J. Neumannem, E. Mikšem a E. Fialou. K lásce ke starožitnostem a mincím přivedl i svého syna Karla, který se již v raném mládí zapojil do aktivit svého otce. Později jeho obchod

převzal a dál také pokračoval v dalším rozšiřování rodinné sbírky českých mincí.

Postupně se Karel Chaura stal nejen předním evropským obchodníkem s mincemi a sběratelem, ale také badatelem. Jeho přičiněním se již tehdy numismatika začala přibližovat k později uznávanému samostatnému vědnímu oboru. Jeho přičiněním se sbírání starých mincí stalo velmi oblíbeným sběratelským oborem. Již před 1. světovou válkou se snažil sběratele mincí organizovat a v roce 1913 založil Kroužek pražských sběratelů. Několik měsíců po převratu a vzniku Československé republiky se stal spoluzakladatelem Numismatické společnosti československé, ve které řadu let vykonával funkci jednatele. Bohužel, během často bouřlivé polemiky o přidělení tzv. svatováclavského denáru se tehdejší vedení společnosti přiklápělo k názoru dr. G. Skalského a dost nešetrně odmítalo argumenty K. Chaury. Výsledkem bylo jeho odstoupení z funkce jednatele a svůj názor vyjádřil ve spisu *Pravda o denáru svatováclavském* (1926), který je dodnes považovaný za správný. Pro sběratele vydával do současnosti zajímavé nabídkové seznamy a od roku 1934 velice hodnotné *Numismatické zprávy*. Přednesl velké množství přednášek a publikoval řadu odborných článků. Z nejvýznamnějších připomínám *Běšinovský poklad* (1934), *Mincovníctví Albrechta z Valdštejna* (1934), *Denáry vévody Vratislava II. z nálezu dnespeckého* (1936), *Poklad z Choustníku* (1938), *O čištění mincí a medailí* (1939) a řady dalších. Při všech těchto aktivitách pokračoval v rozšiřování otcem založené sbírky bohemiky a do konce života vytvořil soubor více jak 13 tisíc českých mincí, které odkázal Národnímu muzeu v Praze a tím i našemu národu. Jeho hodnota se v současné době nedá vyčíslit.

Byl velkým českým vlastencem, dobu německé okupace českých zemí velmi těžce snášel a jako takový i zemřel. 5. května 1945 při vypuknutí pražského povstání, během volání pražského rozhlasu o pomoc, rozradostněný vyběhl na ulici, kde se zhroutil a na místě zemřel z nesmírné radosti našeho návratu ke svobodě. Přesný původ smrti jsem nikdy nezjistil. Asi se jednalo o mozkovou příhodu. Dožil se 76 let a zanechal nám po sobě velké dílo a svou sbírkou národní poklad.

Martin Foukal

Kronika pobočky ČNS v Hradci Králové - rok 2015

Královéhradecké pobočka ČNS může i rok 2015 pokládat za velice úspěšný.

Stejně jako v předchozím roce výbor pobočky zajistil a zorganizoval celkem 21 členských schůzek s tím, že červencová schůzka byla zrušena. To bylo ale dostatečně včas členům pobočky oznámeno. Členské schůzky se konaly jako v předchozím roce v restauraci Springfield Club v Gayerových kasárnách. Na schůzkách členové měli možnost vyslechnout celkem pět velice pěkných přednášek: 7. února: Ing. Emil Novák: *Jáchymovský dvouolar 1590 Rudolfa II.*; 21. března: PhDr. Luboš Polanský: *Hradecký denárový nález v r. 1970*; 4. dubna: Zdeněk Nechanický: *Mince 3. židovského povstání*; 6. června: Ing. Jan Krementák: *Padělatelská dílna v Sachsenhausenu*; 3. října: Dr. Zdeněk Petráň: *Mincování Jagellonců v Kutné Hoře*. Na schůzkách také proběhlo celkem 15 malých aukcí drobného numismatického materiálu. Pro členy pobočky byl zajišťován i plánovaný odběr pamětních mincí ČR (zařizují

pánové M. Matlák a Č. Lipka) a sad občeziva (zařizuje MVDr. Miroslav Žurek).

Výroční členská schůzka proběhla dle plánu 21. března bez jakýchkoli komplikací. Bylo konstatováno, že činnost pobočky funguje v pořádku, veškeré financování bylo bez závad. Na této výroční schůzi byl zvolen nový výbor pobočky ČNS v Hradci Králové v tomto složení:

Předseda	Jiří Šretr	
Jednatel	Jiří Pípal	
Hospodář	Milan Borůvka	
Členové	Faris Awwad	Václav Mikeš
	Petr Bárta	Zdeněk Nechanický
	Ing. Martin Diviš	Ladislav Tomek
	Martin Foukal	MVDr. Miroslav Žurek
	Zdeněk Kvasnička	
Předseda RK	Ing. Jaroslav Vobořil	
Členové RK	Ing. Jan Krementák	Ing. Jiří Šimáček

Dne 10. října se v Praze uskutečnila Rada České numismatické společnosti. Jako delegát nás tam zastupoval předseda pobočky pan Jiří Šretr. Jako hosté se zúčastnili i naši čestní členové ČNS, pánové ing. Jan Marek a Zdeněk Nechanický, pánové Martin Foukal, ing. Jaroslav Vobořil a MVDr. Miroslav Žurek zde zastupovali zájmy celé ČNS jako členové celostátního Výboru ČNS. Hlavním obsahem této Rady byly legislativní změny, které jsou dlouhodobě řešeny.

Jak bylo předem naplánováno, v roce 2015 jsme zorganizovali dvě celostátní aukce numismatického materiálu. 22. února se konala již 135. aukce (1688 položek v hlavní části, 672 v korespondenční části), 20. září 136. aukce (1465 položek v hlavní části, 661 v korespondenční části). Materiál do těchto aukcí získali a zpracovali pánové M. Borůvka, M. Foukal, J. Krementák, Z. Kvasnička, M. Matlák, Z. Nechanický, J. Šretr a L. Tomek. Vyobrazení a grafickou úpravu katalogů provedl F. Awwad. Obě aukce byly organizátory dobře zvládnuty.

V roce 2015 jsme opět organizovali pro členy pobočky výlety a zájezdy. Ve dnech 13. a 14. června se uskutečnil 4. „tajný“ výlet pod organizací panů Milana Borůvky a Jana Krementáka za památkami Hořic a blízkého okolí. Hlavní akce - zájezd do Slezska a na sever Moravy proběhla 24. až 27. září. Tuto akci k plné spokojenosti všech zúčastněných jako v předchozích letech zajistit a řídit pan Petr Bárta.

V roce 2015 spolu s aukčními katalogy byly vydány 2 čísla Sběratelských zpráv HK (jarní č. 140 a podzimní č. 141 spolu s Rejstříkem SZ č. 131-140). Redaktorem Sběratelských zpráv zůstává pan Martin Foukal, grafiku, obrázky a tisk zajišťuje pan

ing. J. Vobořil u hrobu rodiny Chaurů 2.11.2015

Faris Awwad. Pro sběratele pamětních medailí jsme vydali dvě ražby: tradiční pamětní kontramarku, která byla vbita do stříbra, mědi, mosazi a cínu a byla i kontramarkována mince ČSSR 50 haléř 1965 a zlatý dukát 1915 Františka Josefa I. Na připomínku zájezdu do Slezska organizátor celé akce, pan Petr Bárta, zajistil ražbu pamětního žetonu, celkem v osmi mutacích.

Česká numismatická společnost „adoptovala“ hrob numismatiků F. R. Chaury a jeho syna Karla Chaury na Olšanském hřbitově v Praze. Po jeho rekonstrukci byl hrob slavnostně představen 2. listopadu. Těto akce se zúčastnili tři naši zástupci, pánové M. Foukal, Z. Nechanický a J. Vobořil.

ČNS k této události vydala i jubilejní medaili, kterou se nám podařilo získat i do naší pobočkové sbírky.

Medaile vydaná k příležitosti opravy hrobu rodiny Chaurů
autor Vladimír Oppl, raženo ve stříbře 0.925 a v bronzu, průměr 30 mm

Ke konci roku 2015 měla naše pobočka celkem 172 členů (z toho 4 ženy). V tomto roce tito naši členové oslavili své významné jubileum:

60. narozeniny	Ing. Petr Bäumelt Přemysl Dubišar Ing. Miroslav Hlinka Jaroslav Šulc
65. narozeniny	Svatopluk Hampl Jaroslav Hlávko Ing. Václav Klecandr Lubor Melich Jiří Müller Jaroslav Rundštuk
70. narozeniny	Ladislav Klár Jindřich Kudrna Jiří Lorenz JUDr. Ivan Ryška
75. narozeniny	Ing. Richard Baudisch Milan Lehký Josef Volenec
80. narozeniny	Jiří Kareš

Celý výbor ČNS, pobočky v Hradci Králové přeje všem jubilantům pevné zdraví a mnoho radosti ze svého numismatického koníčka.

Život královéhradecké pobočky ČNS je i nadále pestrý. Proto se můžeme těšit na rok následující, na rok 60. výročí naší pobočky.

Výbor královéhradecké pobočky Plán činnosti na rok 2016

V roce 2016 plánujeme organizovat tyto akce v těchto termínech:

02. 01. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
16. 01. 2016	Schůzka s přednáškou: • Jindřich Kudrna, Milan Borůvka: <i>Vojenské dekorace k roku 1866</i>
06. 02. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
20. 02. 2016	Schůzka s prohlídkou aukčního materiálu
21. 02. 2016	137. členská aukce numismatického materiálu
05. 03. 2016	Schůzka s přednáškou: • Dr. J. Nejedlý: <i>Vyznamenání v našem vězeňství od roku 1969 do současnosti</i>
19. 03. 2016	Hodnotící členská schůze s malou aukcí numismatického materiálu
02. 04. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
16. 04. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
07. 05. 2016	Schůze s oslavou 60. výročí pobočky ČNS v Hradci Králové v přednáškovém sále Královéhradeckého muzea s přednáškami: • Ing. Jan Videman: <i>Moravské mince 10. století</i> • Václav Pinta: <i>Pražské groše Karla I. (IV.)</i> • Mgr. Martin Černožský: <i>Význam detektorových nálezů pro poznání historie</i> Účastníci dostanou zvláštní pozvánku.
21. 05. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
04. 06. 2016	Výměnná schůzka, malá aukce nebude !! Pro zájemce návštěva pardubického muzea, cesta vlakem bude upřesněna.
18. 06. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
02. 07. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
06. 08. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
03. 09. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
17. 09. 2016	Schůzka s prohlídkou aukčního materiálu
18. 09. 2016	138. členská aukce numismatického materiálu
01. 10. 2016	Výměnná schůzka, malá aukce nebude !! (výlet pobočky)
15. 10. 2016	Schůzka s přednáškou: • Dr. Zdeněk Petráň: <i>Některé vzácné československé oběhové mince a jejich padělky</i>
05. 11. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
19. 11. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
03. 12. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
17. 12. 2016	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
07. 01. 2017	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
21. 01. 2017	Schůzka s přednáškou: • Jiří Šretr: <i>Zlaté mince grošové doby v Evropě</i>
04. 02. 2017	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
18. 02. 2017	Schůzka s prohlídkou aukčního materiálu
19. 02. 2017	139. členská aukce numismatického materiálu
04. 03. 2017	Výměnná schůzka s malou aukcí numismatického materiálu
18. 03. 2017	Výroční členská schůze s malou aukcí numismatického materiálu

Všechny schůzky, vždy 1. a 3. sobotu v měsíci, se uskuteční v restauraci Springfield Club v městské tržnici (Gayerova kasárna), od hlavního nádraží ČD linky MHD č. 2, 6 a 17 (4. zastávka - Magistrát města) a poté cca 5 minut pěšky nebo linky MHD č. 5, 15 (3. zastávka - Adalbertinum) a poté cca 5 minut pěšky. Začátek je vždy v 13.30 hod., malé aukce a přednášky začínají v 14.00 hod.

O dalších případných akcích a výletech budete včas informováni na našich členských schůzkách. Případné změny budou včas oznámeny na členských schůzkách.

SBĚRATELSKÉ ZPRÁVY HK č. 142, informační bulletin

ISSN 0231-9500

Vydává Česká numismatická společnost, pobočka v Hradci Králové. Časopis vychází jako bezplatná a nedílná příloha aukčního katalogu ČNS pobočky v Hradci Králové, neprochází jazykovou kontrolou.

www.cns-hk.sweb.cz e-mailová adresa: cns-hk@seznam.cz

Redakční komise SZ: Martin Foukal (marfou@atlas.cz),

Faris Awwad (awwad@seznam.cz). Tisk: K&A advertising (ka@iol.cz)

Náklad 900 výtisků. Do tisku předáno v lednu 2016.